

38 REFERATEN 38

Akira Matsumura: On the Cephalic Index and Stature of the Japanese and their Local Differences.

Journal of the Faculty of Science Imperial University of Tokyo. Section V — Anthropology, vol. 1, part 1, Tokyo 1925.

Tot onze vreugde mogen wij constateeren, dat in den laatsten tijd de belangstelling in anthropologisch onderzoek niet alleen in Europa, maar ook in andere werelddeelen steeds toenemende is. Zulks bewijst nu weder deze zeer uitvoerige, grondige en degelijke studie van Matsumura! Hij heeft zich vooral de vraag gesteld, welke verschillen er bestaan in hoofdvorm en lichaamslengte in de verschillende provincies van Japan. Daarvoor waren uit den aard der zaak een uitgebreid onderzoek en exakte metingen van noode, waarbij tevens eigen resultaten moesten worden getoetst aan en vergeleken met de gegevens, die tot dusverre van anderen te dien opzichte ter beschikking stonden. Totaliter werden door M. $\pm$ 7000 mannelijke en $\pm$ 3000 vrouwelijke individuen op hun hoofdmaten en lichaamslengte onderzocht.

In curven, tabellen en gekleurde kaarten zijn dan de resultaten van dit omvangrijk onderzoek neergelegd, terwijl nog een uitvoerig literatuuroverzicht aan dit belangrijk werk is toegevoegd.

Niet alleen echter werden de Japanners onderling vergeleken, wat betreft de afmetingen van het hoofd, index cephalicus en lichaamslengte, maar ook werden zij te dien opzichte vergeleken met andere volken, allereerst Aziatische. De voornaamste conclusies zijn de volgende:

1. De gemiddelde waarden voor hoofdlengete en hoofdbreedte in de verschillende provincies, wisselen meer bij de mannen dan bij de vrouwen. De relatie der hoofdlengete tot de hoofdbreedte is in elke provincie verschillend.

2. De Japanners, zoowel mannen als vrouwen, zijn brachycephaal; de mannen echter wat minder dan de vrouwen.

3. De Japanners verschillen van de Aino's en Koreanen in hoofdlengete, -breedte en index cephalicus. In de gemiddelde waarden komen de Japanners zeer overeen met de volken van Oost-Siberië en Zuid-China.

4. In de Zuid-Westelijke districten van Japan, welke van oudsher den invloed van hoogere cultuur hebben ondergaan, is de variatie der hoofdafmetingen grooter dan in de andere provincies.

5. Bij de mannen is de variatie van hoofdlengete en hoofdbreedte ongeveer gelijk, daarentegen is bij de vrouwen de variatie der hoofdlengete kleiner dan die der hoofdbreedte.

6. Bij de mannen bestaat grootere variatie in hoofdlengete en index cephalicus dan bij de vrouwen; betreffende de hoofdbreedte is juist het omgekeerde het geval.

7. Bij de Japanners constateert men geringere variatie in hoofdmaten dan bij de Koreanen, echter grootere dan bij de Aino's.

8. De lichaamslengte van Japansche mannen en vrouwen schijnt in de laatste tien jaren langzaam toegenomen te zijn.

9. Er zijn verschillen in lichaamslengte te constateeren in de verschillende provincies, echter niet zoo duidelijk als het geval is met den index cephalicus. De relatie tusschen lichaamslengte en index cephalicus verschilt eveneens in de verschillende provincies.

10. In hun lichaamslengte staan de Japanners den volken van Oost-Siberië, Zuid-China en Indo-China zeer na.

11. De variatie in lichaamslengte verschilt eveneens in de verschillende deelen van het land.

12. De variatie in lichaamslengte is bij de mannen grooter dan bij de vrouwen.

13. Bij de Japanners bestaan te dien opzichte grootere verschillen dan bij de Koreanen, echter veel kleinere dan bij de Aino's.

K. de Z.

E. Wehefritz, Ueber die Vererbung der Zwillingschwangerschaft. Zeitschr. f. Konstitutionsforschung Bd. XI 1925, S. 554.

Aan de hand van eigen bestudeerd materiaal en dat van vorige onderzoekers heeft Wehefritz de erfelijkheid der tweelinggeboorte nagegaan. K. Bonnevie was bij haar groote onderzoek omtrent de tweelinggeboorte in een Noorsch boerengeslacht, tot de gevolgtrekking gekomen, dat hier een recessieve, geen domineerende overerving in het spel is. De grootere frequentie der tweelinggeboorte in dit geslacht dan elders in Noorwegen (3.5 inplaats van 1.28 procent van alle geboorten) zou volgens de schrijfster te verklaren zijn door de talrijke huwelijken tusschen bloedverwanten bij deze boeren (meer kans op recessieve homozygoten volgens de wet van Mendel) en door de vele kinderrijke gezinnen, welke de kans op tweelinggeboorte vergrooten.

Wehefritz heeft volgens een berekeningstechniek, welke bij de verwerking van materiaal op de erfelijkheid van den mensch betrekking hebbend, wordt toegepast — de veronderstelling van Bonnevie bevestigd en er de aandacht op gericht, dat men hier met een aan het geslacht gebonden vorm van overerving heeft te doen. Dit geldt alleen voor den tweeling, die uit twee afzonderlijk bevruchte eieren is ontstaan. Of de z.g. éénelige of identieke tweelingen steeds tengevolge van een erfelijken aanleg ontstaan is nog kwestieus en zelfs niet waarschijnlijk.

Op welke wijze de schrijver deze beide soorten van tweelinggeboorten geschildert heeft, kan hier niet nader worden toegelicht.

M. A. v. H.

Kaarle Krohn, Die Folkloristische Arbeitsmethode. 167 blz. H. Aschehoug & Co., Oslo, 1926. Prijs 7 s. 3 d.

Door het Noorsche „Instituut voor Vergelijkend Cultuuronderzoek”, dat in een snelle openvolging een reeks belangwekkende publicaties op folkloristisch, linguistisch en archeologisch gebied heeft laten verschijnen, zijn ook de lezingen, die de Finsche geleerde Kaarle Krohn over bovengenoemd onderwerp in Oslo heeft gehouden, door den druk gemeen gemaakt. Uitvoeriger dan de vroeger door Antti Aarne, in de FFCommunications uitgegeven „Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung” (Hamina 1913) en ook op geheel andere leest geschoeid, getuigt het boek van Krohn van denzelfden geest en methode van onderzoek. Ook de beoefenaar der literatuurgeschiedenis zal hierin veel belangwekkends vinden, maar in de eerste plaats zijn deze lezingen bedoeld als een inleiding op de praktijk van het sprookjesonderzoek. Een schat van voorbeelden, hoofdzakelijk ontleend aan de Finsch-Estnische overleveringen, lichten de opmerkingen toe en telkens heeft Krohn de voldoening te kunnen verwijzen naar het rijke materiaal dat langzamerhand in de FFComm. is bijeengebracht. Naast de in het Deensch geschreven, onvoltooiden en daardoor wel eens wat aforistische opmerkingen van Axel Olrik in diens „Nogle Grundsætninger for Sagnforskning” (uitgegeven na diens dood door Ellekilde, Kopenhagen 1921) geeft dit boek een uitstekenden leidraad bij een

dergelijk onderzoek. De bezonnen, voor kritiek (ook zelfkritiek) open geest van den schrijver is van een groote opvoedende kracht; het is een voorrecht te putten uit de ervaring van een man, die zulke warme en van kinderlijke piëteit getuigende woorden over het werk van zijn vader, Julius Krohn, den stichter der Finsche methode, aan zijn uiteenzettingen deed voorafgaan. Mij dunkt, de methodische opmerkingen van Krohn zijn zoo gezond en solide, dat men hiertegen nauwelijks kritiek kan inbrengen. Het zou in hoofdzaak gelden een min of meer in het toekennen van waarde aan verschillende factoren, die het folkloristisch onderzoek bepalen. Zoo zal zelfs ook hij, die aangaande het ontstaan en de verspreiding van sprookjes andere meening toegedaan is, moeten erkennen, dat indien een methode uitzicht heeft het beoogde doel te bereiken, het wel de door den schrijver verdedigde moet zijn. De wijze, waarop hij stelling neemt tegenover de opvattingen van Fransche geleerden als Bédier en Saintyves, heeft ook mijn geheele instemming. Het is te hopen, dat dit boek menig jong vorscher zal aansporen, om zijn krachten te wijden aan de wetenschap der folklore; de weg naar het te bereiken doel wordt hier duidelijk gewezen en door het enthousiasme van den leidsman aanlokkelijk gemaakt en zelfs als men bij een eigen onderzoek zal ondervinden, dat lang niet alles zoo gemakkelijk verloopt, als deze gids het wel doet voorkomen, men zal zijn teleurstelling moeten wijten aan eigen kortzichtigheid en niet aan die van den gids.

J. DE VRIES.

Prof. Dr. Eugen Fehrle, Heidelberg: Die Germania des Tacitus als Quelle für deutsche Volkskunde.

Schweizerisches Archiv für Volkskunde, uitgave Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde, Basel 1926, Heft 4 Sechszwanzigster Band, pag. 229—253.

Prof. Eugen Fehrle geeft een interessante studie over „Die Germania des Tacitus als Quelle für deutsche Volkskunde”, waarin hij o.a. zijn bericht over de onderaardsche holen in het 16e hoofdstuk toetst aan uitspraken van latere geschiedschrijvers en aan hetgeen de wetenschap van de spade aan het licht heeft gebracht. In het werk van K. Schumacher: „Siedelungs- und Kulturgeschichte der Rheinlande” (Mainz Wilckens) is aangetoond, dat zulke woonholten voorkwamen van den steentijd tot in de eerste eeuwen onzer tijdrekening. A. Kiekebusch heeft in Buch bij Berlijn onderaardsche groeven, zooals Tacitus ze beschrijft, ontdekt uit de jaren 1200—800 v. Chr. en uitvoerig beschreven in zijn boek: „Die Ausgrabung des bronze-zeitlichen Dorfes Buch bei Berlin” pag. 60. e.v. Laatste resten van weefinrichtingen en van voorraad hebben Tacitus’ en Plinius’ berichten bevestigd. En voor het Keltisch-Helvetische gebied heeft L. Rüttimeyer in zijn: „Ur-Ethnographie der Schweiz” (Schriften der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde Bd. 16, 1924 op pag. 333 e.v.) woongroeven behandeld van praehistorische tijden tot in de 13e eeuw.

Plinius bericht in zijn Natuurgeschiedenis 19.9 van de germaansche vrouwen, dat zij weefden „defossae atque sub terra” en in een Münchener bouwverordening van het jaar 1489 wordt gesproken van kelders „in wellechen die Weber Handtwerk threiben und arbeiten”. De Schwarzwalders volksschrijver Hansjakob verhaalt in zijn „Schneeballen” van „Gotthard auf dem Bühl” en hij zegt van hem „Der ärmste unter den Dorfmeistern ist... der Weber. Sein Beruf bannt ihn da, wo noch in alter Art gesponnen und gewoben wird, das ganze Jahr in seinen „Keller”, wie er seine Werkstätte nennt. Wenig Licht und kaum ein Sonnenstrahl dringt in dieses tief gelegene Gemach, in welchen der Dorfweber einsam und monoton seinen Weberbaum schlägt”.

Van 1200 v. Chr. tot in den tegenwoordigen tijd hebben wij gegevens inzake het uitoefenen van de weverij in onderaardsche vertrekken, en ook voorraadkelders zijn

heden ten dage nog dikwijls onderaardsch. Zoo is het bericht van Tacitus opgenomen in een grooten cultuurhistorischen samenhang en als thans de Hotzenwälder boer in zijn „Keller” op onze verwonderde vragen, waarom hij in zoo'n vochtig ongezond vertrek werkt, ten antwoord geeft, dat juist de vochtigheid maakt, dat de weefgarens niet te veel uitdrogen, zoo wijst dit ook op practische voordeelen, die er eveneens toe hebben bijgedragen de oude overlevering meer dan 3000 jaar te doen voortleven van geslacht op geslacht.

Het bericht van Tacitus staat volgens Prof. Fehrle thans niet meer geheel op zich zelf, daar het een schakel vormt in een lange keten van bewijzen. Hij besluit zijn artikel met: „Wir schauen nicht auf zur Germania als einem Buch, an dessen Einzigartigkeit und Unfehlbarkeit wir voll Ehrfurcht glauben. Wir vermögen aber dieses in vieler Hinsicht wirklich einzigartige Schriftchen jetzt geschichtlich besser einzustellen, haben für die Erklärung methodisch und tatsächlich einen festeren Standpunkt, was wir zum grössten Teil Nordens „Urgeschichte” verdanken, und schätzen und lieben das „goldene Büchlein”, das für die Volkskunde der Frühzeit wertvolle Berichte gibt, nicht weniger als frühere Geschlechter”.

In verband met deze beschouwingen over onderaardsche woningen, mag voor Nederland hierbij zeker wel de aandacht gevestigd worden op onze heiplaggenhutten, die gedeeltelijk ingegraven zijn en op de echte holwoning, die bij Rolde door een zekeren Job Kempfe nog in 1907 bewoond werd. Dit onderaardsch verblijf, gelegen aan de luwzijde van een dennenwalletje en door een dek van losse heideplaggen geheel één geworden met het heideveldje gaf een twintig jaar terug nog een duidelijke illustratie van hetgeen Tacitus vermeldde in: „Ook graven zij (de Germanen) onderaardsche holen uit, die zij van boven met een sterke mestlaag bedekken, zoo wordt dit verblijf een toevlucht voor den winter en een bewaarplaats voor vruchten. Op deze wijze weten zij de strenge koude te bestrijden en in geval een vijand in het land valt, plundert hij slechts wat open en bloot ligt, terwijl de verborgen en ingegraven holen hem ontsaan”.

In „Neerland's Volksleven” heb ik er reeds op gewezen, hoe men generaliseerend uit deze passage van Tacitus' „Germania” meende te kunnen concluderen, dat de Germanen ten tijde van de Romeinsche overheersching een zeer onbeschaafd volk zouden geweest zijn, gehuld in dierenvachten en hùizend in holwoningen.

Wanneer men echter weet, dat bij de uitvoering van de nieuwe woningwet in Friesland bijv. in Weststellingwerf alleen nog meer dan 100 woningen werden gevonden met een verdiepinghoogte minder dan twee Meter en dat in 78 heihutten nog vloeren van leem bestonden, wanneer men bedenkt, dat Zwitserland in de onmiddellijke nabijheid zijner prachtigste hotels ook zijn grotwoningen kent en dat die zich tot voor enkele jaren in ons Zuid-Limburg als onderaardsche woningen handhaafden in de naaste omgeving der z.g. Romeinsche villa-hoeven, dan is het voor de hand liggend aan te nemen, dat ook ten tijde van Tacitus de inertie der menschelijke cultuur wel is waar gedemonstreerd werd in dergelijke primitieve ondergrondse verblijven, doch dat deze niet karakteristiek behoeven te zijn voor de huisvesting van heel een volk.

D. J. VAN DER VEN.

Ethos, Vierteljahrsschrift für Soziologie, Geschichts- und Kulturphilosophie, 1926, Heft 3.

Deze derde aflevering staat vrijwel geheel in het teken van het wijsgeerige. „Der Einzelne und die Masse in Hegels Geschichtsphilosophie und Rankes Geschichtsschreibung” is het onderwerp, dat Dr. Ernst Simon aan de orde stelt. Eenerzijds den mensch naar Hegels' opvatting als „held” gesteld, die „den menschen zegt, wat hij (de mensch-held) wil. Te weten wat men wil, is moeilijk. Zoo moeilijk, dat de menschen den held tegen hun wil gehoorzamen, of veelmeer, dat, tegen hun wil zijn wil hun wil” is. Daartegenover Ranke, bij wien alle zijn en denken

en willen een „moeten” is in deze niet door ons gemaakte natuur en dat uit dit voorbeschikt „moeten” ook een zedelijk „moeten” volgt. Uit deze antithese van den absoluten vrijen wil bij Hegel en het meest volstreckte determinisme bij Ranke is te verklaren de in den grond verschillende konstruktie der historische werkelijkheid.

In een beschouwing over „*die Geschmacksbildung als soziologischer Vorgang*” stelt Prof. Dr. Levin L. Schücking den smaak bij het individu als konstant, ook in de schijnbare veranderingen door ouderdom enz. Niet de smaak wordt (in de perioden der kunstgeschiedenis) eene andere en nieuwe, doch anderen werden de dragers van een nieuwen voor die periode geldenden smaak.

Prof. Dr. F. Schneersohn behandelt: *Suggestion und Nachahmung als unfruchtbare Fiktion der individuellen und sozialen Psychologie*. Het zonderlinge van de zaak is, dat de zelfs bij vele geleerden alles verklarende „suggestie” zelf niet verklaard, noch op algemeen bevredigende wijze gedefinieerd is, terwijl de „nabootsing” niet een verklarend, doch een in de individueel-konkrete psychische werkelijkheid verklaarbaar verschijnsel is. S. meent de dwaling omtrent de suggestie en de nabootsing te moeten herleiden tot de denkfout dat men uit de biologie zonder genoegzamen grond begrippen als „aansteking, epidemie” en derg. heeft overgebracht in de psychologie als figuurlijke analogieën (contagium psychicum, suggestiebacillen e. d.).

Dr. Hans Prinzhorn geeft eene ietwat engbegrensde en vage beschouwing over: „*der Okkultismus und das Okkulte*”.

Dat hij de beide vormen der okkulte verschijnselen, met name de parapsychische (materialisatie: telekinese en teleplastiek) en de spiritistische uitschakelt als „drole-rien” is nog tot daaraan toe, doch door het okkulte te stellen als „niet okkulter dan natuur, religie, liefde” en derg. is het onbekende nog niet door het bekende verklaard.

Ten slotte geeft, uitgaande van Tonnies' begrippenpaar „Gemeinschaft” en „Gesellschaft” Dr. Annemarie Hermberg eene verhandeling over „*Gemeinschaft und Gesellschaft als Ziel und als Weg*” en stelt deze in de synthese van den gemeenschappelijken wil.

Voorts de gebruikelijk literatuur-overzichten en kongresverslagen.

H. SCHUTJES.

The International Journal of Ethics, April 1925 tot Jan. 1926.

Het Internationale Tijdschrift voor Ethiek brengt steeds weer een groote verscheidenheid van onderwerpen onder de aandacht der lezers. En soms rijst de vraag, of de onderwerpen wel veel met de ethiek te maken hebben, en niet eerder thuis behooren bij het strafrecht of de economie en vooral de sociologie. Intusschen, het is bekend, dat de ethiek ondanks eeuwenlange beoefening nog steeds een wetenschap in wording is; zij stelt zich niet langer tevreden met moraliseeren en zelfs niet met „begründen”, zij wil onderzoeken; het is niet vreemd, dat dit onderzoeken eerst een tastend zoeken is en zich niet altijd binnen vaste grenzen weet te houden, al zal het daartoe toch moeten komen. Wij stippen uit eenige afleveringen het o.i. merkwaardigste aan.

George Herbert Mead schrijft over „*De wording van zelf-bewustzijn en sociale contrôle*”. Zijn conclusie is: wij ontvangen een „zelf” in en door de gemeenschap; de houding van anderen tegenover ons is eerst, wij nemen die houding over en antwoorden er op. Wanneer wij onszelf prijzen en onszelf veroordeelen, onszelf op den rug kloppen en in blinde woede onszelf aanvallen, nemen wij de gegeneraliseerde houding van de groep aan. Ons innerlijk spreken is een spreken met den „gegeneraliseerden ander”. —

C. J. Ducasse, *Liberalisme in de ethiek*. — De term „liberalisme” heeft niets.

met politiek uit te staan. Met „liberalisme” bedoelt hij: iedere ethische norm is een kwestie van smaak en op geen enkele wijze voor bewijs vatbaar. Ducasse neemt het op voor de stelling van Thrasymachus: „Macht is recht, en rechtvaardigheid is het belang van den sterkste”. Die leer, zegt hij, geeft ons aanstoot, omdat wij reeds zekere normen bezitten, waartoe „macht” niet behoort; en natuurlijk, zoolang de norm zelf niet in geding is, beteekent goed datgene wat wèl, en slecht datgene wat niet met de aangenomen norm in overeenstemming is. Maar het is ook duidelijk, dat de woorden „goed” en „slecht”, toegepast op de normen zelf, niet meer beteekenis hebben dan de woorden „lang” en „kort”, wanneer wij ze zouden toepassen op de ellemaat. Ethische normen zelf zijn goed noch slecht, waar noch onwaar, maar zij worden eenvoudig in een gegeven maatschappij al of niet metterdaad gebruikt om andere zaken dan zij zelf als goed en kwaad te onderscheiden; en wat beslist of de eene norm dan wel de andere gebruikt zal worden, is niet anders dan de relatieve macht van beider verdedigers. (Enkel een kwestie van persoonlijk believen schijnt het dus toch niet te zijn. Trouwens, frivool of cynisch is het stuk allerminst, alleen hier en daar lichtelijk ironisch, de uiting van een filosofisch-contemplatieven geest.)

In „*Objectives versus ideals*” stelt Henry Nelson Wieman tegenover elkaar idealen en objectieve doeleinden. „Wij praten veel van idealen, maar in het bepalen van ons gedrag hebben zij slechts een gering aandeel. De populairste idealen, waarover wij het meest spreken, behooren tot de illusies. En nu hebben deze zeker als zoodanig eenigen invloed, evenwel een anderen dan wij er ons mee voorstellen. Als illusies stellen zij ons in staat om voor ons bewustzijn de leelijke motieven, die ons wellicht bewegen, te verbergen. Of zij dienen om ons bewustzijn te beschermen tegen onaangename feiten in onze omgeving. Zij zijn tot steun voor het zelf-respect; zij helpen om ons zelf en anderen te verheerlijken, de dingen in een rose licht te zien. Zij zijn het materiaal, waarmee sommige redenaars, schrijvers en kunstenaars de menigte aangenaam bezighouden. Zij zijn roomijs en taartjes, geen levensbrood.”

Een „objective” daarentegen is alles waaruit wij leven, alwat met het levensproces in werkelijk contact staat, is daarin opgenomen. Het is voor den mensch van dezen tijd van het hoogste belang die objectieve doeleinden te vinden. Tot nu toe volgde de menschheid blind den weg der traditie; en het stelsel der gewoonten, daarin van de vroegste kindsheid gegrond hield de voeten op het enge pad. Maar de traditie is in diep verval; de mensch is haar ontgroeid. Het aureool, dat er eens was om staat, tehuis, de individuele ziel, stad en land is verbleekt. De groote waarden die wij eens meenden te zien in deze dingen, zijn stukgescheurd in de moderne roman en essay. Wat moet er voor in de plaats komen? Zal het menscheelijk leven niet mislukken, dan moeten wij objectieve doeleinden ontdekken, die het enthousiasme levend houden en de solidariteit vastmaken. Nelson Wieman beproeft nu een classificatie van zulke doeleinden. Hij classificeert ze onder de hoofden: wetenschappelijke methode, associatie, liefde, zedelijk streven, aesthetische waardeering, en aanbidding. Dat is een dorre opsomming; in de uitwerking is een gloedvolle ernst, waarop ik in deze resumptie alleen kan wijzen.

Over „*Mysticisme en de wijsbegeerte van William James*” levert Julius Seelye Bixler een bijdrage. Het woord „mysticisme”, zegt Bixler, is door zijn ongelukkige associatie met het magische en occulte bijna tot een blaam geworden, en voor veel lezers is het religieuze element van James’ wijsbegeerte slechts verbonden met de gedachte aan gesplitste persoonlijkheden, sublimineel bewustzijn en de psychische beneden-wereld in ’t algemeen. Deze opvatting van mysticisme is niet de eenig mogelijke, en aan haar denkt de schr. althans niet. James’ sleutel tot de religieuze waarden vinden wij niet in zijn belangstelling voor het abnormale, maar in zijn liefde voor het gezonde en krachtige, en in zijn eigen haken naar voller leven. Tusschen dit gezonde mysticisme en James’ denken vinden wij veel aanrakingspunten.

Bruno Bauch beschrijft „*De ontwikkeling van de ethische problemen in Duitschland sinds den oorlog*”. Hij legt er den nadruk op, dat er in de behandeling der fundamenteele problemen continuïteit is met de groote tradities van het Duitse idealisme; met dit onderscheid evenwel dat men nu meer tracht de problemen van den materieelen kant aan te vatten en de ethiek uit te breiden tot een ethiek van waarden. De tijdsomstandigheden na den oorlog hebben het sociale en politieke leven op den voorgrond gesteld. Dat leidde voor de ethiek tot veel studies over persoonlijkheid en gemeenschap, over Christendom en socialisme, idealisme en socialisme, Deutschland en het socialisme, zooals van Stammler, Eucken en Brunstäd. Aan het slot geeft Bruno Bauch de bedoeling van zijn opstel zoo aan: „er iets toe bij te dragen, dat de volken in 't belang der humaniteit elkaar leeren kennen, in 't bijzonder op het terrein van het intellectueele streven.” Bij dit laatste sluit een artikel van *Delisle Burns* over „*De vorming van den internationalen geest*” zich zeer goed aan. Verbetering van geschiedenis-onderwijs, zoodat meer dan tot nu toe de „cultureele”, religieuze en intellectueele factoren in de historie tot hun recht komen en de bijdragen die ieder volk daarvoor geleverd heeft; leerboeken die, zonder in de fout van antipatriottisme te vervallen zooals bij het oudere internationalisme dikwijls het geval was, van den nieuwen geest doortrokken zijn; verder zijn reizen, riling van professoren, enz. de aanbevolen middelen.

N. W. B.

Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie. Jahrgang 2, Heft 3.

Robert E. Park, president der „American sociological Society”, professor aan de Universiteit te Chicago, behandelt *Die Stellung von Gruppe und Einzelmensch in der Gesellschaft*. Uitgaande van de waarnemingen van prof. Warming uit Kopenhagen, betreffende groepenvormende plantensoorten, spreekt hij van de geografische wetenschap der ökologie. Menschelijke ökologie is slechts eenigermate wat Ratzel anthropogeographie noemde, want zij betreft niet de verhouding van den mens tot den grond, maar tot andere menschen; het gaat hier om de ruimte, de plaats. Plaatselijke groepen kunnen naar gebied en dichtheid der bevolking gemeten worden. Bij grootere steden vallen in het bijzonder zekere morphologische kenteekenen op. Park toont aan hoezeer stedengroei niet alleen vermeerdering van het aantal bewoners beteekent. Voorzooover troebelen met de bevolkingsbeweging samenhangen kan de studie van het sociale metabolisme het verschijnsel der in Amerika vooral zeer belangrijke rassenstrijden tot zekere hoogte helpen verklaren. Schr. beziet uit dit oogpunt een drietal groepen: groepen met normale bevolkingstoename, groepen met buitengewone bevolkingstoename, groepen met gelijkblijvende of afnemende bevolking. Uit velerlei blijkt de beteekenis van plaatselijkheid, ligging en bewegelijkheid voor het inzicht in de sociale verschijnselen; de bewegelijkheid levert den maatstaf voor sociale veranderingen en sociale verwarring, daar sociale veranderingen vaak ruimteverandering ten gevolge hebben en elke sociale verandering sociale verwarring meebrengt. Het is jammer, dat de toelichting tot Park's meening, dat hetgeen wij onder sociaal verstaan onder het begrip van ruimte en plaats-wisseling van den individu binnen de grenzen van een natuurlijk gebied te brengen is, aan duidelijkheid te wenschen overlaat.

In een artikel over *Ehe- und Familienrecht im heutigen Russland* geeft Dr. *Kulenkampff—Pauli* een overzicht over het tegenwoordige, van Lenin afkomstige, Russische huwelijks- en familierecht. Voorop staat, dat het eerder het werk is van een groepje machthebbers, dan dat het aan het volksbewustzijn (s.v.v.) is getoetst. De volledige gelijkstelling der beide geslachten wordt ook in het huwelijk consequent doorgevoerd; dit geldt o.a. ook wat betreft de keuze van naam, welke die van den man evenzeer als die van de vrouw of van beiden zijn kan, als van de woonplaats, die voor beiden vrij blijft. Echtscheiding geschiedt door den rechter

naar vrije willekeur; echtscheidingsgronden bestaan er niet. Verschil tusschen echtelijke en buitenechtelijke afstamming is onbekend. Erfrecht bestaat slechts tot een bedrag van 10.000 goudroebel; als regel komt de rest aan den staat. De 8-jarige ervaring met de Leninsche wetgeving toont aan, dat de huwelijksluiting als staatszaak nog steeds geen ingang gevonden heeft bij de groote massa; men heet alleen werkelijk getrouwd, als het huwelijk kerkelijk is ingezegend. Maar vasthoudend aan de oude vormen van het huwelijk, maakt het volk wel in zeer ruime mate van de gemakkelijke echtscheiding gebruik.

H. L. A. V.

Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie. Band XX, Heft 1.

Het Archiv, dat weer in het teeken van rouw staat, ditmaal door het verlies van zijn redacteur *Friedrich von Wieser*, bevat naast een herinneringsblad, aan dezen geleerde gewijd, allereerst een artikel van *Leopold Wenger: Zum Zivilrecht Sowjetrusslands*. Ondanks verandering blijkt alweer — zooals steeds — in Rusland veel hetzelfde gebleven te zijn; bij wisseling van personen keeren vele grondtrekken van het recht terug. In de rij codificaties, die van 1922 en 1923 dateeren, zijn zoo goed als alle gebieden van privaats en publiek recht betrokken; daaronder is ook een burgerlijk wetboek, dat ook groote deelen van het handelsrecht omvat, terwijl echter het familierecht in een afzonderlijk wetboek is neergelegd. Een afgesloten beeld geven deze codificaties echter niet, daar de heele Sowjetwetgeving nog in wording is. Zeer in het bijzonder blijkt dit uit den hoeksteen der privaatswettelijke vermogenswording, het eigendomsrecht; vernietiging en herstel ervan geven aan de geheele ontwikkeling, zijn speciaal karakter; reeds door het decreet van 26 Oct. 1917 werd het privaateigendom van grond en bodem op het land opgeheven. De erkenning, dat zonder eigendom en erfrecht elke zin voor privaatrechterlijke orde ophoudt, inspireerde weer tot verschillende decreten, die, tegenover de ineensinking hunner ideologie, van de politieke schranderheid der Russische machthebbers blijken geven. *Ernst Baleij* meent in een opstel over *Das Rechtsordnungssubjekt*, dat het voor de rechtsphilosophie wenschelijk is een empirische menschenverbintenis als het subject der rechtsorde en dit subject als noodzakelijk kenteeken in het rechtsbegrip aan te nemen; men komt z.i. verder met de opvatting van een filosofie van het positieve recht, dan wanneer men zich voortdurend met het richting-gevende heeft in te laten. Men doet volgens B. goed, afscheid te nemen van een natuur-rechtsleer, die de eeuwige, natuurlijke menschenrechten wil naar voren brengen; in de rechtsphilosophie hoort dan alleen weer het hoofdstuk van het natuurrecht thuis, waarin de instandhouding der sociale orde ter sprake komt. Dat wil niet zeggen, dat de filosofie van het positieve recht een positivistische rechtsphilosophie zijn zou. Het recht is een stuk werkelijkheid, massapsychologische werkelijkheid; de rechtsphilosophie zoekt daarentegen de kennis voor het recht, de beginselen voor zijn waardeering en treedt daardoor vanuit het empirische in het apriorische. Na het slot van een artikel van *Pontes de Miranda* over *Begriff des Westes und soziale Anpassung* en *Friedrich Darmstädter's* bijdrage over *Rechtslogismus und Rechtssoziologie in ihrer Stellung zum Problem der Rechtsgeltung*, bevat de aflevering het programma van het in October gehouden congres der Internationale Vereinigung für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie.

H. L. A. V.